

MIJN KIND HEEFT HAAST

Esther Grit is begeleider en trainer gespecialiseerd in jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. In haar praktijk, KieneKids, begeleidt ze wekelijks peuters met een voorsprong en ondersteunt ze ouders met de opvoeding. Daarnaast traint en coacht Esther professionals in de kinderopvang en het basisonderwijs rondom ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid. Esther is getrouwd en moeder van drie hoogbegaafde kinderen, waardoor ze ook ervaringsdeskundige is op het gebied van hoogbegaafdheid, zowel in opvoeding als in passend onderwijs.

ESTHER GRIT-TEGELAAR

Mijn kind heeft haast

*Over jonge hoogvliegers
en diepdenkers*

SCRIPTUM

Copyright © 2024 Esther Grit

Vormgeving cover en binnenwerk www.igraph.be

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any other means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any other information storage and retrieval system, without permission from the publisher.

ISBN 978 94 6319 310 8

NUR 854

WWW.SCRIPTUM.NL

INHOUD

Voorwoord 7

1	Inleiding tot ontwikkelingsvoorsprong	9
2	Zo jong al?	29
3	'Ik verveel me!'	50
4	De overgang naar kinderopvang en school	70
5	Kleuter met een voorsprong	90
6	Hoogbegaafdheid en ontwikkelingsvoorsprong	110
7	Ik, ouder van mijn kind	133
8	En hoe nu verder...?	150

Nawoord 164

VOORWOORD

DIT ZIJN DE EERSTE WOORDEN die ik neerpen voor mijn boek. Hierin wil ik, vanuit zowel een persoonlijk als een professioneel perspectief, belichten hoe de opvoeding en ontwikkeling van een kind met 'snelle hersenen' verloopt. Ik twijfel over het gebruik van de term 'hoogbegaafd'. Andere overwogen termen zijn 'ontwikkelingsvoorsprong', 'begaafd' en 'pienter'. Deze termen heb ik vaak gebruikt om mijn eigen kinderen en vele anderen te omschrijven. Desondanks keren we vaak terug naar het woord 'hoogbegaafd', wat in Nederland als problematisch wordt ervaren. Het idee 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' is diepgeworteld in onze cultuur. In veel andere culturen daarentegen worden *gifted kids* gezien als een zegen. Ouders tonen met trots hoe snel hun kinderen zich ontwikkelen. Ik herinner me filmpjes van trotse ouders met zeer jonge kinderen die al 'lezen' door woordbeelden te herkennen. Deze filmpjes waren bedoeld om hun trots en positivisme te tonen, maar de typisch Nederlandse reactie was vaak: 'Laat dat kind toch lekker spelen!' Alsof deze peuters gedwongen werden om achter hun bureautje te zitten blokken. In werkelijkheid waren ze natuurlijk ook spelenderwijs aan het leren!

Als moeder van drie hoogbegaafde kinderen heb ik diverse ervaringen opgedaan, variërend van jaloezie van andere ouders tot omgang met betweterige en zelfs boze ouders. Het is vaak een ware zoektocht geweest naar passend onderwijs, geschikte sociale contacten en een gelukkige jeugd voor mijn kinderen. Dit boek is geschreven om andere ouders van hoogbegaafde kinderen van de toekomst te bereiken en te ondersteunen. Het zijn

kinderen die op school soms pas op 7- of 8-jarige leeftijd opvallen, wanneer ze opstandig of teruggetrokken gedrag vertonen, omdat het onderwijsaanbod niet aansluit bij hun behoeften. Dit boek is bedoeld voor ouders die al opmerken dat de ontwikkeling van hun baby, peuter of kleuter afwijkt van het gemiddelde. Het is voor ouders die twijfelen of ze hun observaties moeten delen. Voor ouders die niet serieus genomen worden. En voor ouders die simpelweg het beste willen voor hun snel ontwikkelende kind.

De titel van dit boek, *Mijn kind heeft haast*, is direct geïnspireerd door mijn ervaringen. Deze 'haast' is misschien niet altijd praktisch, maar ik zie het terug in de algehele ontwikkeling van deze kinderen. Ze trekken zich weinig aan van de conventionele leeftijden waarop kinderen verondersteld worden bepaalde mijlpalen te bereiken. Ze sprinten vooruit op sommige gebieden van ontwikkeling, terwijl ze in andere aspecten nog steeds kind zijn. Dit kan soms een worsteling zijn, juist omdat ze niet in het standaardplaatje passen. In dit boek deel ik persoonlijke verhalen, achtergrondinformatie en praktische tips. Want als ouders en professionals elkaar kunnen vinden in deze zoektocht, hoeven we niet allemaal opnieuw het wiel uit te vinden!

Voor de leesbaarheid heb ik in dit boek regelmatig 'hij' en 'hem' gebruikt, waar uiteraard zowel meisjes als jongens bedoeld worden. Ik wil benadrukken dat dit boek is gebaseerd op mijn ervaringen met tientallen jonge, begaafde kinderen. Helaas is er nog veel te weinig onderzoek verricht naar deze specifieke groep.

1

INLEIDING TOT ONTWIKKELINGS- VOORSPRONG

‘Mama, wat is dit?’ vraagt ze nieuwsgierig, terwijl ze naar een letter S wijst in een boek. ‘De letter S, van schoen,’ antwoord ik glimlachend. Ze haalt haar schouders op, maar even later komt dezelfde vraag weer. De dagen daarna gaat er in mijn hoofd een belletje rinkelen. Waarom heeft ze toch zo’n haast? Met enige pedagogische achtergrond weet ik dat letters spelenderwijs worden aangeboden in de kleuterklas. Maar waarom heeft mijn bijna 2-jarige peuter hierin al zoveel interesse?

Vanaf haar geboorte zagen we al dat ze een wakker en vlot meisje was, die vooral fysiek razendsnel alle ontwikkelingsstappen doorliep. Met 7 maanden begon ze te kruipen, met 8 maanden stond ze al op haar voetjes, en met 10 maanden liep ze volledig los. Als kleine, tenger gebouwde baby viel ze daardoor op. Voor mij was ze gewoon mijn kleine meisje, met een ongeduldige drang om de wereld te ontdekken.

Toen ze eenmaal kon lopen, begon ze met praten. Mensen om me heen zeiden regelmatig: ‘Sommige kinderen zijn snel met lopen, andere kinderen zijn snel met praten!’ Ik hield dan maar mijn mond. Ik wist wel beter dan te zeg-

gen dat ze tot dat moment eigenlijk op elk gebied voorliep. Met 1,5 jaar praatte ze al in volzinnen en rond haar tweede verjaardag begon ze zelfs al met het leren van letters.

Ze was leergierig, vrolijk en vriendelijk. Zolang we haar van alles uitlegden, was ze erg meegaand. Zonder het referentiekader van andere kinderen waren we ons waarschijnlijk de eerste jaren niet bewust van haar opvallende ontwikkeling.

Tenzij je als professional kennis hebt van de ontwikkeling van jonge kinderen, heb je als ouder bij de geboorte van je eerste kind geen idee van wat als ‘normaal’ wordt beschouwd. Wanneer tilt een baby zijn hoofdje zelfstandig op? Wanneer zal het gaan omrollen, kruipen, lopen? Het is een ontdekkingstocht waarin je geleidelijk aan ziet hoe je kind zich ontwikkelt. Misschien heb je je ingelezen of kijk je naar andere kinderen om je heen. Onbewust vergelijk je je kind met anderen: mijn kind heeft langer haar, zijn kindje heeft al tandjes, haar kind kan al lopen, praten, en zelfstandig boterhammen eten.

Bij het consultatiebureau ontvang je waardevolle informatie over de ontwikkeling van je kind. Waar moet je rekening mee houden? Wat kun je verwachten in deze periode? Het kan voorkomen dat de verpleegkundige bijvoorbeeld opmerkt dat je kind rond de leeftijd van 3 maanden zal beginnen met omrollen. Dit betekent dat je extra alert moet zijn wanneer je je kind op het aankleedkussen legt. Het is echter belangrijk om te beseffen dat kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong soms al veel eerder beginnen met omrollen.

Sommige informatie over je pientere peuter ontvang je pas later, vaak wanneer je kind al naar de basisschool gaat. Bijvoorbeeld, de kleuterjuf kan je nuttige tips geven over hoe je je kind kunt ondersteunen bij het leren schrijven. Ze kan advies geven

over de juiste penguip, handige oefeningen en zelfs helpen bepalen of je kind linkshandig of rechtshandig is. Voor ouders van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong kan deze informatie al vanaf de leeftijd van 3 jaar belangrijk zijn.

Om je heen krijg je steeds meer informatie over wat je kunt verwachten in deze fase van de ontwikkeling van je kind. Een kind met een ontwikkelingsvoorsprong loopt op één of meerdere gebieden van de ontwikkeling voor, waardoor je voor je gevoel misschien achter de feiten aanloopt. Als ouder van een kind met een ontwikkelingsvoorsprong merk je ergens in deze eerste periode, vroeg of laat, op dat je kind zich anders ontwikkelt. Zoals het mij opviel toen onze oudste dochter begon met het leren van letters. Ik zei tegen mezelf: 'Niks aan de hand, ze heeft gewoon haast!' Maar eigenlijk voelde ik me best onzeker.

VOORSPRONG

Een kind met een ontwikkelingsvoorsprong is een kind dat op verschillende gebieden voorloopt op het gemiddelde niveau. Deze term is bewust breed, omdat elk kind uniek is en elke voorsprong anders kan zijn. Om de ontwikkeling van kinderen beter in kaart te brengen, kunnen we hun ontwikkeling onderverdelen in verschillende gebieden:

- Motorisch (grote en fijne motoriek)
- Cognitief (denkvermogen, taal, leervermogen)
- Emotioneel (emotionele intelligentie, zelfbewustzijn, omgaan met emoties)
- Sociaal (interactie met anderen, empathie, sociale vaardigheden).

Deze ontwikkelingsgebieden zijn met elkaar verweven, waardoor het vaak voorkomt dat een kind met een grote voorsprong op één

gebied ook op andere gebieden voorloopt. In elk ontwikkelingsgebied is er een bepaalde opbouwende lijn van ontwikkeling. Zo leert een kind bijvoorbeeld meestal eerst rollen, dan kruipen en daarna lopen, vaak op vergelijkbare leeftijden bij de meeste kinderen. Deze mijlpalen worden doorgaans bijgehouden door het consultatiebureau, maar als ouders vinden we het ook vaak leuk om zelf de ontwikkeling van ons kind bij te houden.

Op peuterleeftijd zie je bijvoorbeeld dat de motorische ontwikkeling zich uitbreidt met springen, hinkelen, huppelen en fietsen. In de fijne motoriek worden kinderen steeds behendiger met kleine voorwerpen, leren ze een potlood vasthouden, kracht zetten met hun handen en ontwikkelen ze teken- en puzzelvaardigheden. Bij kinderen met een motorische ontwikkelingsvoorsprong is vaak een opvallend snel tempo te zien bij het verwerven van diverse vaardigheden. Als ze eenmaal kunnen kruipen, kan het zomaar gebeuren dat ze binnen enkele uren of dagen ook al proberen om te gaan staan. Er zit haast achter! Hun sterke drang om te bewegen leidt tot veel activiteit en weinig rust.

Fay, slechts 4 maanden oud, is regelmatig erg gefrustreerd. Ze kijkt om zich heen in de box en ziet al het speelgoed waar ze graag bij zou willen kunnen. Soms uit ze haar ongenoegen door het op een brullen te zetten, maar mama begrijpt niet altijd meteen wat er aan de hand is. Fay heeft sinds een paar weken ontdekt dat ze kan omrollen, en ze begint te begrijpen dat ze op die manier naar de andere kant van de box kan gaan. Het vergt wat inspanning om de juiste richting te kiezen, maar door te rollen en te draaien slaagt ze er nu in om te komen waar ze wil zijn.

De beschrijving van cognitieve ontwikkeling van jonge kinderen kan uitdagend zijn. Het omvat verschillende aspecten, zoals geheugen, begrip van ruimte en tijd, maar ook de verbale ontwikkeling. Bij jonge kinderen verloopt dit proces rondom leren praten vaak als volgt: ze leren eerst klanken horen en nabootsen, woorden herkennen, begrijpen, en vervolgens zelf uitspreken. Eerst komen er losse woordjes, dan zinnen en uiteindelijk hele verhalen. Door deze zinnen en verhalen krijgen we steeds meer inzicht in de innerlijke wereld van het kind. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong vertonen soms vroeg in hun leven tekenen van sterke taalvaardigheid, maar ze hebben ook vaak een uitstekend geheugen. Hierdoor kunnen ze als jonge peuters al verhalen vertellen over hun vakantie of andere herinneringen. Opmerkelijk is ook hun vermogen tot abstract denken op jonge leeftijd. Ze begrijpen concepten die buiten hun directe waarneming vallen: 'ik kan het niet zien, maar het bestaat wel'. Het valt op dat ze al op peuterleeftijd interesse tonen in abstracte onderwerpen zoals het heelal, geschiedenis, leven en dood, andere landen en culturen, die zich buiten hun dagelijks leven bevinden.

In mijn groep komen vijf peuters met een ontwikkelingsvoorsprong wekelijks bij elkaar. Wanneer ik aan een willekeurige andere groep peuters (bijvoorbeeld op een kinderdagverblijf) vraag: "Waar is mama?" kijken de meeste van hen op en vragen: 'Mama? Is mama hier?' Ze hebben geen besef van wat hun moeder op datzelfde moment aan het doen is, terwijl zij aan het spelen zijn. Wanneer ik dit in mijn peutergroep vraag aan peuters met een voorsprong, krijg ik allerlei antwoorden. Mama moest nog boodschappen doen, ze is aan het werk, mama is bij mijn zusje thuis,

ze ging nog naar oma. Deze peuters weten: ik ben op dit moment hier, en mama is op dit moment ergens anders en doet iets anders. Dit betekent dat deze peuters abstract kunnen denken, buiten hun eigen zichtveld.

De emotionele ontwikkeling van kinderen is niet altijd even duidelijk zichtbaar aan de buitenkant. Het omvat stappen zoals hechting, het ontwikkelen van een gezond zelfbeeld en zelfstandigheid. Ook het uiten, aanvoelen en herkennen van emoties, evenals het onderscheiden van hun eigen emoties van die van anderen, zijn belangrijke stappen in de emotionele ontwikkeling van jonge kinderen. Het is opmerkelijk dat op dit gebied kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong niet altijd dezelfde voorsprong laten zien als op andere gebieden waarin ze uitblinken. De rijping van de hersenen en de vorming van het zelfbeeld verlopen ongeacht hun cognitieve vaardigheden met een eigen tempo, en ze hebben een veilige omgeving en interactie met anderen nodig om zich te ontwikkelen. Het gebrek aan ontwikkelingsgelijken kan nog wel eens zorgen voor spanning in de emotionele ontwikkeling.

De emotionele ontwikkeling van kinderen heeft niet direct te maken met kinderen die heel 'emotioneel' zijn in de gebruikelijke zin voor het woord. Het is niet zeldzaam dat beweerd wordt dat kinderen die cognitief voorlopen, emotioneel achterlopen. Deze bewering vindt vaak zijn oorsprong in het verkeerde begrip van het woord 'emotioneel', dat verward wordt met gevoeligheid – een karaktereigenschap die we bij veel kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zien. Vaak tonen ze al op jonge leeftijd empathie en inlevingsvermogen. Deze eigenschappen, in combinatie met hun sterke wil, kunnen het begeleiden van deze jonge kinderen tot een uitdaging maken.

Finn (3 jaar oud) zit aan tafel en ziet dat Evi (2,5 jaar oud) moet huilen. Hij stopt met zijn spel en blijft Evi onderzoekend aankijken. Ik leg uit dat ze verdrietig is, omdat haar moeder net naar huis is gegaan. Finn knikt begripvol en zegt: 'Ik was ook een keer verdrietig, thuis. Toen moest ik ook huilen. Geeft niks hoor.' Evi kijkt met betraande wangen naar Finn en slaakt een diepe zucht. De peuters vinden troost bij elkaar door de gedeelde herkenning en begrip.

De sociale ontwikkeling van een jong kind begint met de connectie met de ouders vanaf de eerste dag. Je baby kijkt je aan, geeft zijn eerste lach, zoekt contact, wil deel uitmaken van het gezin, observeert anderen om hem heen, speelt naast een ander en leert vervolgens ook om afspraken te maken met anderen. Samen spelen is een kunst! Als volwassenen kunnen we ons goed aanpassen aan de behoeften van ons kind en bij hem aansluiten. Voor peuters is dit nog een hele uitdaging. Peuters met een voorsprong hebben echter wél behoefte aan contact met andere peuters, maar uiteraard hebben ze voor hun sociale ontwikkeling andere kinderen nodig. Het liefst andere kinderen die ongeveer op hetzelfde ontwikkelingsniveau zitten.

Als jonge kinderen de aansluiting zoeken met andere kinderen, maar deze niet of moeilijk kunnen vinden in hun omgeving, heeft dit invloed op hun ontwikkeling. Ze kunnen zich meer terugtrekken en alleen spelen, teleurgesteld raken of zich volledig richten op de volwassenen om hen heen. Elk kind heeft gelijkgestemde ontwikkelingsgelijken nodig, ook wel bekend als *peers*. Dit contact met peers hoeft niet per se te zijn met kinderen van dezelfde leeftijd, maar dat is vaak wel het meest passend. Peuters met een ontwikkelingsvoorsprong hebben dus ook andere slimme peuters nodig om zich aan op te trekken.